

Η ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΥΓΧΡΟΝΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑΝ

Ὑπὸ τῆς κ. ΛΙΝΑΣ Π. ΤΣΑΛΔΑΡΗ

Βουλευτοῦ, τ. Ὑπουργοῦ

Παρευρεθεῖσα τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1958 εἰς τὰ ἐγκαίνια τοῦ Κέντρου Κοινωνικῶν Σπουδῶν τῆς Ἀνωτάτης Βιομηχανικῆς Σχολῆς, κατὰ τὰ ὁποῖα ἐξετέθησαν οἱ διὰ τῆς ἰδρύσεώς του ἐπιδιωκόμενοι σκοποὶ, χαίρω ἰδιαίτερος βλέπουσα τὴν ἐξέλιξιν καὶ τὴν ἐδραίωσιν τοῦ εἰδικοῦ τούτου ἐπιμορφωτικοῦ Κέντρου, χάρις εἰς τὸ ὅποιον θὰ συμπληροῦται ἡ μόρφωσις τῶν σπουδαστῶν εἰς τοὺς κοινωνικοὺς τομεῖς καὶ θὰ δίδεται εἰς τούτους ὁ κατάλληλος ὄπλισμός διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν πολλαπλῶν κοινωνικῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα θὰ συναντήσουν εἰς κάθε βῆμα των κατὰ τὴν μετέπειτα οἰανδήποτε σταδιοδρομίαν των.

Εἰς τὸ γενικὸν διάγραμμα τοῦ προγράμματος διδασκαλίας τῆς Ἀνωτάτης Βιομηχανικῆς Σχολῆς χαράσσονται αἱ γενικαὶ συγχρονισμέναι γραμμαὶ αἱ διέπουσαι τὰ τῆς ἐν τῇ Σχολῇ ἐκπαιδεύσεως, τονίζεται δὲ ἰδιαίτερος ἡ σημασία τοῦ παράγοντος *ἄνθρωπος*, ὡς εἰσφορὰ τῆς Σχολῆς εἰς τὴν πνευματικὴν καὶ τὴν κοινωνικὴν πρόοδον τοῦ τόπου. Διὰ τὴν κατανόησιν τῆς σημασίας τοῦ ἀνθρωπίνου παράγοντος, καὶ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ συγχρονισμένου ἐκπαιδευτικοῦ τούτου προγράμματος, θὰ συμβάλλῃ τὰ μέγιστα ἡ λειτουργία τοῦ Κέντρου Κοινωνικῶν Σπουδῶν. Μέσω τῶν σπουδῶν τούτων, θὰ δυνηθοῦν οἱ σπουδασταί, οἱ ὅποιοι θ' ἀποτελέσουν τοὺς αὐριανοὺς φορεῖς τῆς προόδου καὶ τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς Χώρας μας, νὰ παρακολουθήσουν τὰς κοινωνικὰς ἀνάγκας καὶ τὰς κοινωνικὰς ἐξελίξεις, τὴν κοινωνικὴν ψυχολογίαν καὶ τὴν κοινωνικὴν νομοθεσίαν, ὡς καὶ ὅλας τὰς νεωτέρας σχετικὰς ἐκδηλώσεις τοῦ δημοσίου βίου.

Μεταξὺ τῶν ἐκδηλώσεων τούτων τῆς κοινωνικῆς ἐξελίξεως τοῦ δημοσίου βίου τῆς Χώρας μας, ἀλλὰ καὶ τοῦ δημοσίου βίου ἄλλων χωρῶν, ἰδιάζον ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ ἐξέλιξις τοῦ γυναικείου παράγοντος εἰς τὴν σύγχρονον κοινωνίαν, τὸ θέμα δὲ τοῦτο θὰ ἐπιχειρήσω ν' ἀναπτύξω σήμερον ἐνώπιον ὑμῶν, ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ τὴν Ἑλληνίδα.

Ἡ ἐξέλιξις τῆς θέσεως τῆς γυναικὸς εἰς τὸ κοινωνικὸν καὶ ἔθνικόν μας σύνολον ἀποτελεῖ ἀναμφισβητήτως μέγαν σταθμὸν διὰ τὴν Ἑλληνίδα, ἀλλὰ καὶ σημαντικώτατον γεγονός διὰ τὴν ἑλληνικὴν κοινωνίαν, τὴν Πολιτείαν καὶ τὸ Ἔθνος. Ἡ δὲ θέσις αὕτη, τὴν ὁποῖαν ἡ Ἑλληνίς, ἐξελισσομένη συνεχῶς, ἔδη-

μιούργησε και κατέκτησε, και την οποίαν ἐδραίωσε διὰ τῆς στάσεώς της, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη δοκιμασιῶν τῆς Πατρίδος μας, τῆς ἐπιβάλλει ν' ἀντικρύσῃ τὸν σημερινόν της προορισμὸν ἐν ὅλῃ του τῆ εὐρύτητι, ἵνα δυνηθῇ ἐπαξίως νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν προσπάθειαν τῆς ἀναπτύξεως και τῆς προόδου τῆς Χώρας.

Διὰ νὰ δυνηθῶμεν νὰ μορφώσωμεν πλήρη εἰκόνα περὶ τῆς θέσεως τῆς Ἑλληνίδος, ἡ οποία ἐπιδιώκει σήμερον νὰ ἐντάξῃ ἀρμονικῶς τὰς δυνάμεις της εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ λαοῦ μας και εἰς τὴν γενικὴν ἐθνικὴν προσπάθειαν, θὰ εἶναι νομίζω χρήσιμος μία ἀνασκόπησις διὰ μέσου τῆς ἱστορίας μέχρι τῆς συγχρόνου ζωῆς. Ἡ ἀνασκόπησις αὕτη θὰ μᾶς βοηθήσῃ νὰ παρακολουθήσωμεν τὴν ἐξέλιξιν της, και νὰ συνειδητοποιήσωμεν τὰς κατευθύνσεις, τὰ δικαιώματα, ἀλλὰ πρὸ παντὸς τὰ καθήκοντα, τὰ οποῖα θὰ πρέπει νὰ διέπουν τὴν ἐν τῇ κοινωνίᾳ και τῇ Πολιτείᾳ δρᾶσιν της, ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ συμβάλῃ ἐνεργῶς, ἀλλὰ λελογισμένως και πάντοτε ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν ἑλληνικῶν παραδόσεων και ἀρχῶν, εἰς τὴν πρόοδον τῆς κοινωνίας και τῆς Πολιτείας γενικῶς και εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς θέσεώς της και τὴν βελτίωσιν τῆς θέσεως τῆς οἰκογενείας ἐιδικώτερον, ἐν τῷ συμφέροντι τοῦ κοινωνικοῦ και Ἐθνικοῦ συνόλου.

Μελετῶντες, οὕτω, ἱστορικῶς τὴν δρᾶσιν και τὴν ἐξέλιξιν τῆς Ἑλληνίδος, θὰ σταματήσωμεν εἰς πολλὰς σελίδας τῆς μακραιωνος ἱστορίας μας, ἀρχόμενοι ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων και ἀπὸ αὐτῆς ἀκόμη τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας, ἡ οποία εἰς τὸ δωδεκάθεον συγκατέλεξε, συμβολικῶς, τόσας χαρακτηριστικὰς γυναικείας μορφὰς, συγκυριαρχούσας μετὰ τῶν θεῶν τοῦ Ὀλύμπου, αἵτινες ἀντεπροσώπευον ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς γυναικείας ζωῆς, ἐνσαρκώνουσαι τὴν σοφίαν και τὸ κάλλος, τὴν μαχητικότητα και τὸν ἡρωισμόν, τὴν ἐφῆσιν πρὸς τὴν ἐργασίαν και τὰς καλὰς τέχνας, ἀλλὰ και τὴν ἀφοσίωσιν πρὸς τὸν οἶκον και τὰ τέκνα και τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν μητέρα γῆν, τὴν δημιουργὸν τῆς ζωῆς.

Θὰ σταματήσωμεν, περαιτέρω, πρὸ τῶν περιγραφῶν τοῦ ὁμηρικοῦ ἔπους, μὲ τὰς συγκινητικὰς εἰκόνας τῆς γυναικείας ἀφοσιώσεως και τρυφερότητος ἀφ' ἑνός, ἀλλὰ και τῆς ἐθελοθυσίας και ἀνδρείας ἀφ' ἑτέρου, ὡς και πρὸ τῶν ἡρωίδων τῆς Ἑλληνικῆς Τραγωδίας, ἐν τῇ οποίᾳ διαφράφονται τόσον ζωηρὰ τὰ αἰσθήματα τῆς γυναικὸς ὡς μητρός, θυγατρὸς, συζύγου και ἀδελφῆς. Θὰ μελετήσωμεν, ἀκολουθῶντες, μὲ προσοχὴν ὅλας τὰς ἱστορικὰς μορφὰς τῶν Ἑλληνίδων, αἵτινες ἔδρασαν και διεκρίθησαν εἴτε εἰς τὸν δημόσιον και ἰδιωτικὸν βίον εἴτε εἰς τὴν τέχνην και φιλοσοφίαν, τὴν λογοτεχνίαν και τὴν ποίησιν, ἀποτελέσασαι παράδειγμα ἀξίον μιμήσεως διὰ τὰς ἐπερχομένας γενεὰς και καύχημα τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ.

Θὰ φθάσωμεν, κατόπιν, εἰς τὸν μέγαν σταθμὸν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν του, αἱ Ἑλληνίδες ἀγωνίζονται μὲ βαθεῖαν πίστιν διὰ τὴν ἐπικράτησιν του και θυσιάζονται διὰ τὴν διάδοσιν του, πολλοὶ δὲ περιβάλλονται μὲ τὸν φωτοστέφανον τοῦ μαρτυρίου. Βαθύτατα συναισθανόμεναι τὴν διὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐξύψωσιν τῆς γυναικὸς, ἐγκολπώνονται τὰ φωτεινὰ του διδάγματα και ὑποκλίνονται εὐλαβῶς πρὸ τῆς μητρὸς τοῦ Θεοανθρώπου.

που, ήτις, ως σύμβολον τῆς μητρότητος καὶ τοῦ πόνου, ἐνσαρκώνει τὴν με-
γίστην γυναικείαν στοργὴν καὶ τὴν ὑψίστην γυναικείαν θυσίαν, ἀλλ' ἀποτε-
λεῖ διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ὀδηγήτριαν, καὶ τὴν Ὑπέρμαχον Στρατηγὸν
κατὰ τοὺς Ἐθνικοὺς κινδύνους.

Ἡ Χριστιανὴ Ἑλληνὶς τοῦ Βυζαντίου ἀναπτύσσει σημαντικωτάτην δρᾶ-
σιν — κοινωνικὴν καὶ πολιτικὴν. Ὑπηρετεῖ καὶ διακονεῖ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν
κοινωνίαν διὰ τῶν ἀπειραριθμῶν εὐαγῶν Ἰδρυμάτων τῆς ἀπεράντου Βυζαντι-
νῆς Αὐτοκρατορίας, καὶ ἀνέρχεται ἐπαξίως εἰς τὰ ὑπάτα ἀξιώματα τῆς πολι-
τείας, συμβασιλεύουσα μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος. Ἐμφανίζει τὸν ἐξελιγμένον
τύπον τῆς γυναικός, εἷς τε τὸν ἰδιωτικὸν καὶ τὸν δημόσιον βίον, ἀναγνωρίζο-
μένης τῆς θέσεώς της ταύτης καὶ παρὰ τῆς Βυζαντινῆς νομοθεσίας, καί, διακρι-
νομένη εἰς ἀρετὴν καὶ μόρφωσιν, ἐκλέγεται κατ' ἐπανάληψιν, καὶ ἐκτὸς τῶν συν-
όρων τοῦ Ἑλληνικοῦ μεσαιωνικοῦ Κράτους, ὡς σύντροφος ἀρχόντων ξένων
Κρατῶν.

Μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ κατὰ τοὺς τέσσαρας σκοτεινοὺς
αἰῶνας τῆς δουλείας, ἡ Ἑλληνὶς, ἀφ' ἑνὸς μὲν μεταλαμπαδεύει εἰς τὴν Δύσιν
τὸν Ἑλληνικὸν ἀρχαῖον καὶ μεσαιωνικὸν πολιτισμὸν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς
Ἀναγεννήσεως, ἀφ' ἑτέρου δέ, εἰς τὴν στενάζουσαν ὑπόδουλον Ἑλλάδα, καὶ
πολλάκις μὲ ἐλάχιστα μέσα παιδεύσεως καὶ ὑπὸ στοιχειώδεις ὄρους διαβίω-
σεως, συντηρεῖ ἄσβεστον τὸ φῶς τῆς θρησκείας καὶ τὰς παραδόσεις τῆς Πα-
τρίδος καὶ τῆς οἰκογενείας, καὶ γαλουχεῖ τὰ Ἑλληνόπουλα, ποὺ θὰ διδαχθοῦν
εἰς τὸ «Κρυφὸ Σχολεῖο» καὶ θὰ γίνουσι μιὰ μέρα οἱ Ἐλευθερωταὶ τοῦ Γένους.
Κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν, πολεμᾷ εἰς τὸ πλευρὸν τῶν ἡρώων, καὶ ἡ θρυλικὴ
γενναϊότης της συντελεῖ εἰς τὴν δημιουργίαν Ἑλλάδος ἐλευθέρως.

Καὶ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, εἰς μίαν Χώραν ἐρειπωμένην ἀπ' ἄκρου εἰς
ἄκρον, ἀρχίζει νὰ οἰκοδομῇ τὸν οἶκον της, τὸν οἶκον τὸν Ἑλληνικόν, λίθον
πρὸς λίθον. Δὲν ἔχει τὴν αἰγλην τῆς ἀρχαιότητος, δὲν ἔχει τὴν δρᾶσιν τῆς
Βυζαντινῆς ἐποχῆς ἡ Ἑλληνὶς τῶν πρώτων δεκαετηριδῶν τῆς ἐλευθέρως Ἑλ-
λάδος, ἔχει ὅμως τὴν ἀκαταπόνητον φιλεργίαν τῆς καλῆς οἰκοκυρᾶς καὶ τῆς
ἐργατικῆς ἀγρότιδος καὶ εἶναι ὑπόδειγμα ἀφοσιωμένης συζύγου καὶ φιλοστόρ-
γου μητρός. Καὶ ἀνοικοδομεῖται ὁ οἶκος ὁ Ἑλληνικός, καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον
ἡ Ἑλληνὶς ἐπιδίδεται εἰς δρᾶσιν κοινωφελῆ καὶ ἀρχίζει νὰ μετέχη τοῦ δημο-
σίου βίου.

Καὶ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ἐκπαίδευσιν. Τὸ Βασιλικὸν Διάταγμα τοῦ 1834, τὸ
ἐπέχον θέσιν νόμου, ἀναγνωρίζει καὶ εἰσάγει εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος ὡς Σχο-
λεῖα Θηλέων μόνον τὰ Δημοτικά. Ταχέως ὅμως ἡ Πολιτεία ἠσθάνθη τὴν ἀνάγκη
ἐυρυτέρας παιδεύσεως τῆς γυναικός. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία
συνεπλήρωσε τὰς ἐν τῇ Νομοθεσίᾳ τῆς Πολιτείας ἐλλείψεις. Ἡ Φιλεκπαιδευτικὴ
Ἑταιρεία ἰδρύει τάξεις Ἑλληνικοῦ Σχολείου καὶ Γυμνασίου καὶ μορφώνει τὰς
πρώτας Ἑλληνίδας διδασκαλίσσας. Καὶ συνιστῶνται κατόπιν καὶ παρὰ τοῦ
Κράτους σχολεῖα θηλέων Μέσης Ἐκπαίδευσεως καὶ λαμβάνει ἡ Ἑλληνὶς πλήρη
μόρφωσιν καὶ γίνεται φορεὺς πλέον τῆς ἐκπαίδευσεως εἰς τὰ παιδιά τῆς Ἑλλά-
δος. Μετὰ τινα ἔτη, ἀπὸ τῶν πρώτων δεκαετηριδῶν τοῦ τρέχοντος αἰῶνος,

ἐξελισσομένη συνεχῶς, ἡ Ἑλληνὶς εἰσέρχεται εἰς τὸ Πανεπιστήμιον καὶ εἰς τὰς Ἀνωτάτας Σχολὰς καὶ μετέχει βαθμιαίως πλείστων ἐκδηλώσεων τοῦ δημοσίου βίου τῆς Χώρας.

Ἄλλ' ὁ τελευταῖος πόλεμος καὶ ἡ Κατοχὴ ἀνακόπτουν πρὸς στιγμὴν τὴν ὁμαλὴν ταύτην ἐξέλιξιν καὶ τὴν ἄγουν νὰ ἐπιτελέσῃ ἄλλα ἱερά καθήκοντα.

Ἀπὸ τῆς Πίνδου μέχρι τῆς Κρήτης, ἡ Ἑλληνὶς ἀγωνίζεται καὶ πάλιν κοντὰ εἰς τὰ παλληκάρια μας· καὶ εἰς τὰς πόλεις, εἰς τὰ χωριά, εἰς τὰ γραφεία, εἰς τὰ ἐργοστάσια, ἐργάζεται εἰς τὴν θέσιν τῶν πολεμιστῶν, πρωτοστατεῖ εἰς τὰ ἔργα περιθάλψεως καὶ περισώσεως τῶν μαχομένων καὶ τοῦ χειμαζομένου πληθυσμοῦ, διαπρέπει εἰς τὴν ἀντίστασιν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Καὶ μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου καὶ τῆς Κατοχῆς καὶ τὰς παντοίας δοκιμασίας τοῦ συμμοριτοπολέμου, εὐρίσκεται πάλιν ἐνώπιον τῆς κατεστραμένης Πατρίδος τῆς καὶ πρέπει ἐκ νέου νὰ ἐργασθῇ διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς οἰκογενείας τῆς καὶ διὰ τὴν ἀναδημιουργίαν τῆς Χώρας. Ἀλλὰ τώρα πλέον δὲν εἶναι ἡ ἀπλοϊκὴ Ἑλληνὶς τοῦ 1829, ἡ ὁποία περιωρίζετο εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ οἴκου τῆς καὶ τὴν καλλιέργειαν τοῦ ἀγροῦ τῆς. Ἐχει ἀνοίξει τὰ πτερά τῆς καὶ ἔχει πηρυσιάσει πολὺ πρὸς τὸν πολιτισμὸν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνίδος· καί, ὡς πρὸς τὴν κοινωνικὴν καὶ πολιτικὴν δρᾶσιν, ἀκολουθεῖ τὸ παράδειγμα τῆς Ἑλληνίδος τοῦ Βυζαντίου.

Καὶ εἶναι ὄριμος πλέον ἡ Ἑλληνὶς διὰ νὰ μετᾶσχη τοῦ δημοσίου βίου, εἰς ὅλας τοὺς ἐκδηλώσεις.

Εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν, εἰς τὰς ἐπιστήμας, εἰς τὰ ἐπαγγέλματα, εἰς τὴν ὑπαλληλίαν εἰς τὰς καλὰς τέχνας, εἰς τὰ ἐργοστάσια, εἰς τὴν ὑπαιθρον, παντοῦ, ἡ Ἑλληνὶς ἀπέδωκεν ἀξίους λόγους καρπούς. Ἀπέδωκε δὲ τοὺς καρπούς τούτους, μὴ ἐγκαταλείπουσα τὸν οἶκον τῆς καὶ μεριμνῶσα ἐκ παραλλήλου διὰ τὴν οἰκογένειάν τῆς καὶ *μὴ ἀπομακρυνομένη οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν τῶν Ἑλληνικῶν παραδόσεων καὶ ἀρετῶν*. Ἡ Ἑλληνὶς ἀπλωσε τὰ πτερά τῆς, ὅπως εἶπαμεν, ἀλλὰ δὲν ἐπανεστάτησε.

Ἐξειλίχθη, βαθμιαίως καὶ λελογισμένως συγχρονηζομένη, χωρὶς νὰ χάσῃ τὴν γυναικεῖαν γοητείαν καὶ χάριν, καὶ προσαρμοζομένη ἐκάστοτε πρὸς τὰς παρουσιαζομένας ἀνάγκας τοῦ ἔθνους, χωρὶς νὰ λησμονῇ τὸν κύριον προορισμὸν τῆς γυναικὸς ὡς συζύγου, μητρὸς καὶ *ἐστιᾶδος τοῦ Ἑλληνικοῦ Οἴκου*.

Ἀλλὰ διὰ νὰ φθάσῃ ἡ Ἑλληνὶς εἰς τὴν ἐξέλιξιν αὐτὴν, προηγήθη μακρὰ καὶ ἐπίμονος ἐργασία καὶ προσπάθεια εἰς τὸν κοινωνικόν, μορφωτικὸν καὶ ἐθνικὸν τομέα, ἥτις συνεχίζεται ἐντατικῶς καὶ σήμερον, καὶ τῆς ὁποίας θάμου ἐπιτρέψητε νὰ σημειώσω μερικοὺς χαρακτηριστικοὺς σταθμούς.

Ἡ γυναικεῖα κοινωνικὴ δρᾶσις ἤρχισε ζωηρότερον παρ' ἡμῖν κατὰ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, μὲ τὴν ἴδρυσιν, τὸ 1897, τῆς πρώτης γυναικεῖας ὀργανώσεως, τῆς *Ἐνώσεως Ἑλληνίδων*, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῆς ἀειμνήστου Βασιλίσσης Ὀλγας, εἰς τὴν ὁποίαν Ἐνωσιν συμμετέσχον πλείστα Ἑλληνίδες, ἵνα ἐργασθῶσιν εἰς διαφόρους τομεῖς. Ὑπήρξε δὲ ἡ Ἐνωσις ἐν φωτεινὸν σημεῖον εἰς τὸν ἐκραγέντα τότε πόλεμον.

Παραλλήλως πρὸς τὴν ἴδρυσιν τῆς Ἐνώσεως ταύτης καὶ πρὸς τὴν γεν-

κωτέραν κοινωνικήν της δράσιν, ἡ Βασίλισσα Ὑλγα εἶχεν ἰδρύσει, τὸ 1884, τὸ μέγα Νοσοκομεῖον «Εὐαγγελισμός», ἐνισχύσασα τότε μεγάλως τὸν τομέα τῆς Ὑγείας τῆς Χώρας, ἰδρύσασα δὲ καὶ τὴν πρώτην εἰδικὴν Σχολὴν Ἀδελφῶν Νοσοκόμων.

Ἡ πρωτοστατήσασα τότε εἰς τὴν ἰδρυσιν τῆς Ἑνώσεως Ἑλληνίδων παιδαγωγὸς Αἰκατερίνη Λασκαρίδου ἔδωσε μεγάλην ὠθησιν εἰς τὸ ἐκπαιδευτικὸν Τμήμα τῆς Ὀργανώσεως, λόγῳ τῆς προσωπικῆς της ἐκπαιδευτικῆς καὶ κοινωνικῆς δράσεως, ἥτις, ἐν συνεχείᾳ τῆς προηγηθείσης εὐρείας δράσεως εἰς τὸν τομέα τοῦτον ἐτέρας πρωτοπόρου, τῆς Καλλιόπης Κεχαγιᾶ, εἶχε δώσει πολὺς κατευθύνσεις, νεωτεριστικὰς τότε, εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τῆς Χώρας, τὰς ὁποίας μεταγενεστέρως καὶ τὸ ἐπίσημον Κράτος υἰοθέτησε. Διὰ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ Τμήματος τῆς Ἑνώσεως Ἑλληνίδων καὶ χάρις εἰς τὴν γυναικείαν πρωτοβουλίαν, εἶδον τὸ φῶς, ἔκτοτε τὸ πρῶτον, διάφορα ἰδρύματα καὶ θεσμοί, ἦτοι Διδασκαλεῖον Νηπιαγωγῶν καὶ Παιδονόμων, Νηπιακοὶ Κῆποι καὶ Νηπιότροφεα. Ἐπίσης ἰδρύθη τότε καὶ ἡ Γυμναστικὴ Σχολὴ Θηλέων καὶ ἄλλα ἰδρύματα, τὰ ὁποῖα ἀνέλαβε κατόπιν τὸ Κράτος, ἀπετέλεσαν δὲ ταῦτα ὑποδείγματα διὰ τὴν περαιτέρω ἐκπαιδευτικὴν μας πολιτικὴν.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν, ἄλλη διακεκριμένη Ἑλληνίς, ἡ Καλλιρρόη Παρρὲν, ἥτις προήδρευε τοῦ Οἰκοκυρικοῦ Τμήματος τῆς Ἑνώσεως, ἰδρυσε τὴν πρώτην Ἑπαγγελματικὴν καὶ Οἰκοκυρικὴν Σχολὴν, τὴν ὁποίαν ἀργότερα ἀνέλαβε τὸ τότε Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, καὶ ἥτις ὑπῆρξεν ὁ πρόδρομος τῶν σημερινῶν παρομοίων σχολῶν καὶ τῶν σημερινῶν Σχολῶν Οἰκιακῆς Οἰκονομίας.

Ἡ Καλλιρρόη Παρρὲν ὑπῆρξε καὶ ἡ πρώτη Ἑλληνίς ἡ ἀσχοληθεῖσα μὲ τὸ ζήτημα τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων τῆς γυναικός, εἶχε δὲ ἐκδώσει τὸ 1887 καὶ τὴν πρώτην γυναικείαν Ἐφημερίδα, τὴν «Ἐφημερίδα τῶν Κυριῶν», ἥτις ἐξεδίδετο ἀνελλιπῶς ἐπὶ 30 χρόνια. Κατὰ τὸ 1912 ἰδρυσε τὴν μεγάλην Ὀργανώσιν «Λύκειον τῶν Ἑλληνίδων», ἥτις συνετέλεσε καὶ συντελεῖ κατὰ πολὺ εἰς τὴν ἀμόρφωσιν τῶν Ἑλληνίδων καὶ τὴν διατήρησιν τῶν ἑλληνικῶν παραδόσεων. Μεταγενεστέρως, ἰδρύετο ὁ «Σύνδεσμος διὰ τὰ Δικαιώματα τῆς Γυναίκας» πρὸς ἐπιδίωξιν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων.

Τὸ 1908 ἰδρύετο ἐπίσης ἕτερα μεγάλη γυναικεία ὀργάνωσις, μέλος τοῦ Διεθνοῦς Συμβουλίου Γυναικῶν, τὸ «Ἐθνικὸν Συμβούλιον Ἑλληνίδων», ἥτις ἀπέβη ἐκ τῶν ἡγετικῶν Σωματείων τῆς Χώρας, συγκεντρώνουσα σήμερον, ὡς Ὀμοσπονδία, ἄνω τῶν 60 γυναικείων Ὀργανώσεων καὶ πρωτοστατοῦσα εἰς πᾶσαν ἐξελικτικὴν καὶ ἀνθρωπιστικὴν κίνησιν.

Τὸ 1914 ἰδρύετο, μὲ τὴν ἐμπνευσιν καὶ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῆς ἀειμνήστου Βασίλισσης Σοφίας, ὁ «Πατριωτικὸς Σύνδεσμος τῶν Ἑλληνίδων», μὲ ἔδραν τὰς Ἀθήνας καὶ Παραρτήματα εἰς τὰς Ἐπαρχίας, πρὸς ἀσκήσιν εὐρυτάτου προγράμματος προνοίας καὶ ἰατροκοινωνικῆς μερίμνης. Ὁ Ὀργανισμὸς οὗτος συνεκέντρωσεν ἔκτοτε ὑπὸ τὴν σημαίαν του ἑκατοντάδας ὅλας Ἑλληνίδων καὶ ἐπέδωξεν εὐρυτάτους κοινωνικοὺς σκοποὺς, ὡς τὴν ὀργάνωσιν τῆς προστασίας τῆς μητέρας καὶ τοῦ παιδιοῦ, τὴν ἰδρυσιν Νοσοκομείου Παίδων — τὸ ὁποῖον

ἀργότερα γίνεται ἴδιον νομικὸν πρόσωπον — τὴν περιθαλψίν τῶν τραυματιῶν καὶ τῶν οἰκογενειῶν των ἐν καιρῷ πολέμου — αἱ ὑπηρεσίαι αὐταὶ περιέρχονται κατόπιν εἰς τὸν Ἐρυθρὸν Σταυρὸν — τὴν Ὀργάνωσιν οὐσσιτίων, τὴν μέριμναν διὰ τοὺς πληττομένους ἀπὸ θεομηνίας κ.λ.π. Ὁ τότε Πατριωτικὸς Σύνδεσμος Ἑλληνίδων ὑπέστη διαφόρους ἐξελίξεις, εἶναι δὲ σήμερον, ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦ Πατριωτικοῦ Ἰδρύματος Κοινωνικῆς Προνοίας καὶ Ἀντιλήψεως (ΠΙΚΠΑ), τὸ ἐπίσημον ὄργανον τοῦ Κράτους διὰ τὴν περιθαλψίν τοῦ Παιδιοῦ καὶ τῆς Μητέρας, μὲ 90 Παραρτήματα εἰς ὅλην τὴν Χώραν καὶ μὲ 75 % θῆλυ προσωπικόν.

Κατὰ τὸ 1915 ἰδρῦθη ὁ Ἑλληνικὸς Ἐρυθρὸς Σταυρὸς, τοῦ ὁποίου ἡ δρᾶσις ὑπῆρξε καὶ εἶναι ἐξαιρετική. Τὰ Νοσοκομεῖα του, οἱ Σταθμοὶ πρώτων βοηθειῶν καὶ αἰμοδοσίας καὶ ὅλαι αἱ ὑπηρεσίαι του λειτουργοῦν ἄριστα καὶ μὲ πλουσίαν γυναικείαν συμβολήν, ἐνῶ ἐν σημαντικώτατον ἔργον του εἶναι ἡ ἐκπαίδευσις Ἀδελφῶν Νοσοκόμων εἰς μέγαν ἀριθμὸν. Εἰς 7.000 ἀνέρχεται ὁ ἀριθμὸς τῶν Ἀδελφῶν τοῦ Ε.Ε.Σ., ἐξ ὧν πλέον τῶν δύο τρίτων ἐθελονταί, εἰσὶν εἰς κάθε περίπτωσιν ν' ἀναλάβωμεν ὑπηρεσίαν, ὅπου ταχθῶμεν. Εἶναι γνωσταὶ αἱ ὑπηρεσίαι τῶν Ἀδελφῶν εἰς τὰ Νοσοκομεῖα τοῦ Ε.Ε.Σ. καὶ εἰς τὰ Στρατιωτικὰ Νοσοκομεῖα, ὅπου τινὲς ἐξ αὐτῶν εὗρον τὸν θάνατον ἐν τῇ ἐκτελέσει τοῦ πρὸς τὴν Πατρίδα καθήκοντος. Πολύτιμοι ὑπηρεσίαι προσεφέρθησαν ἐπίσης παρὰ τούτων εἰς τὸν ἐπαναπατρισμὸν τῶν ἀπαχθέντων Ἑλληνοπαίδων καὶ τῶν ὁμήρων ἐκ τῶν χωρῶν τοῦ παραπετάσματος, ὡς καὶ εἰς ἀπάσας τὰς ἐθνικὰς περιπετείας καὶ ἀνάγκας.

Ἐκ παραλλήλου, ἀπὸ τοῦ 1938, ἄλλαι ὁμάδες ἀδελφῶν, Ἀδελφῶν Δημοσίας Ὑγιεινῆς, ἐκπαιδεύονται ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὴν Κρατικὴν Σχολὴν Ἀδελφῶν Ἐπισκεπτριῶν καὶ Νοσοκόμων, τῆς ὁποίας αἱ ἀπόφοιτοι ὑπερβαίνουν τὰς 550 σήμερον, χρησιμοποιοῦμεναι εἰς τὰ Ὑγειονομικὰ προγράμματα τῆς Χώρας, ὡς καὶ αἱ διπλωματοῦχοι Μαῖαι καὶ Ἀδελφαὶ αἱ ἐπιστημονικῶς κατηρτισμένοι ὑπὸ τῶν διαφόρων σχολῶν, καὶ τὸ παντοῖον εἰδικευμένον διὰ τὰ Ἰδρύματα Προνοίας θῆλυ προσωπικόν.

Ἡ ἰδρυσις τῆς Σχολῆς τῶν Στρατιωτικῶν Ἀδελφῶν Νοσοκόμων «Βασίλισσα Φρειδερίκη», γενομένη μεταγενεστέρως δι' εἰδικοῦ νόμου, ὅστις προβλέπει, ὅτι αἱ Ἀδελφαὶ δύνανται νὰ φθάνουν μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἀντισυνταγματάρχου, ἐξησφάλισε τὴν κατάρτισιν ἀρίστου Σώματος Ἀδελφῶν διὰ τὴν μόνιμον ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀναγκῶν τῶν τριῶν ὄπλων μας.

Θὰ ἐμακρυγόρουν, φοβοῦμαι, πάρα πολὺ ἐὰν ἐπεξετεινόμεν εἰς πλείστας ὅσας γυναικείας ὁργανώσεις, αἵτινες προήγαγον καὶ προάγουσιν τὸ κοινωνικὸν καὶ Ἐθνικὸν σύνολον. Θὰ ὑπομνήσω τὴν προσφορὰν πολυτίμων ὑπηρεσιῶν τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Νεανίδων, τῶν διαφόρων Χριστιανικῶν Σωματείων, τοῦ Σώματος τῶν Ἑλληνίδων Ὀδηγῶν, τῶν Ἰδρυμάτων προστασίας τοῦ ἐργαζομένου Κοριτσιοῦ, τῶν ὁργανισμῶν τῶν ἰδρυθέντων διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν οἰκογενειῶν τῶν στρατευμένων, πλείστων κοινωφελῶν γυναικείων ὁργανώσεων, ὡς καὶ τὴν πολὺπλευρον δρᾶσιν τῆς Βασιλικῆς Προνοίας, τὴν ἐνασκουμένην κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ θῆλυ

προσωπικόν, ὑπὸ τὸ φωτεινὸν παράδειγμα τῆς Α.Μ. τῆς Βασιλίσσης μας.

Ἄφ' ἑτέρου, πλείσται γυναῖκες ἐπιστήμονες, ἰατροί, χημικοί, φαρμακοποιοί, δικηγόροι, φιλόλογοι, θεολόγοι, ἀρχαιολόγοι, μηχανικοί, ἀρχιτέκτονες, γεωπόνοι κλπ., ἀποφοιτοῦν συνεχῶς ἀπὸ τὰ Πανεπιστήμια καὶ τὰς Ἀνωτάτας Σχολάς μας, ἐντασσόμεναι εἰς τοὺς Συνδέσμους τῶν Ἑλληνίδων Ἐπιστημόνων καὶ Ἐπαγγελματιῶν Γυναικῶν καὶ ἐπιδιδόμεναι εἰς ἐπιστημονικὰς ἐργασίας καὶ ἐρεῦνας, ὡς καὶ εἰς διάφορα ἐπαγγέλματα καὶ τέχναις. Συμβάλλουσαι οὕτω τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀπὸ πάσης πλευρᾶς ἐξέλιξιν τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, περιποιοῦν τιμὴν εἰς τὸ γυναικεῖον φύλον, τὸ ὁποῖον, ἀρχῆς γενομένης παλαιότερα ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν παρὰ τῆς ἀειμνήστου ἱατροῦ Ἀγγελικῆς Παναγιωτάτου, ἀντιπροσωπεύεται σήμερον διὰ τακτικῆς καθηγητρίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης, δι' ἐκτάκτου καθηγητρίας καὶ ὑφηγητρίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, ἀντιπροσωπεύθη δὲ ἐπαξίως καὶ εἰς τακτικὴν ἔδραν ξένου Πανεπιστημίου.

Ὁὰ ἐπεθύμουν ἐνταῦθα νὰ σημειώσω, ὅτι σήμερον τὸ ποσοστὸν τῶν γυναικῶν δημοσίων ὑπαλλήλων ἀνέρχεται εἰς 21 %, καὶ ὅτι ἤδη εἰς τινὰς κεντρικὰς καὶ περιφερειακὰς ὑπηρεσίας ὁ βαθμὸς τοῦ διευθυντοῦ κατέχεται ἀπὸ γυναικᾶς. Μεγαλύτερον εἶναι βεβαίως τὸ ποσοστὸν γυναικῶν δημοσίων ὑπαλλήλων εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν, ὅπου εἰς μὲν τὴν Στοιχειώδη φθάει εἰς 42 % εἰς δὲ τὴν Μέσην εἰς 31 %.

Ὁφείλω ἐπίσης νὰ τονίσω τὴν ἀρίστην ἀπόδοσιν καὶ τὸν μέγαν ἀριθμὸν τῶν ἐργατριῶν εἰς τὰς βιομηχανίας μας, εἰς τινὰς τῶν ὁποίων ἡ γυναικεῖα ἀναλογία εἶναι πολὺ μεγαλύτερα τῆς τῶν ἀνδρῶν, καὶ νὰ σημειώσω καὶ τὴν συμμετοχὴν γυναικῶν εἰς τὰς διοικήσεις βιομηχανιῶν.

Δὲν εἶναι, ἐξ ἄλλου, δυνατόν νὰ μὴ ἐξάρω τὴν λαμπρὰν προσφορὰν εἰς τὸ Ἐθνικὸν καὶ κοινωνικὸν σύνολον τῆς Ἑλληνίδος ἀγρότιδος, μὲ τὴν δημιουργικὴν τῆς συμβολὴν εἰς τὴν παραγωγὴν καὶ τὴν οἰκονομίαν μας.

Ἐπεχείρησα νὰ ἀπεικονίσω, ἐν πάσῃ δυνατῇ συντομίᾳ, τὴν μακρὰν καὶ συνεχῆ ἐργασίαν καὶ προσπάθειαν, τὴν ὁποίαν ἀνέπτυξεν ἡ Ἑλληνίς, ὡς ἔλεγον προηγουμένως, εἰς τὸν κοινωνικόν, τὸν μορφωτικόν καὶ Ἐθνικὸν τομέα, χάρις εἰς τὴν ὁποίαν ἔφθασεν εἰς τὴν σημερινὴν τῆς ἐξέλιξιν καὶ ὠριμότητα, αἱ ὁποῖαι τῆς ἐπιτρέπου, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐπιβάλλουν, νὰ μετὰσχη ἐνεργῶς πλέον τοῦ δημοσίου βίου.

Καὶ πράγματι, ἡ ὠριμότης αὕτη τῆς Ἑλληνίδος, ὡς καὶ αἱ προσφερθεῖσαι καὶ προσφερόμεναι παρ' αὐτῆς εἰς τὸ κοινωνικὸν καὶ Ἐθνικὸν σύνολον ὑπηρεσίαι ἀνεγνωρίσθησαν ἐπισήμως παρὰ τῆς Πολιτείας, ὅτε τὸ 1952 ἐψηφίζετο παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Βουλῆς ὁ νόμος 2159, διὰ τοῦ ὁποίου ἐχορηγεῖτο πλήρες τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι εἰς τὰς γυναῖκας καὶ ἐθεσπίζετο ἡ πλήρης πολιτικὴ ἰσοτιμία τῶν δύο φύλων.

Τοιοῦτοτρόπως διὰ τοῦ νόμου 2159 ἐπραγματοποιεῖτο παρ' ἡμῖν ἡ καθολικότης τῆς ψήφου, ἡ ὁποία εἶναι καὶ ἡ θεμελιώδης γραμμὴ τῶν δημοκρατικῶν καὶ ἐλευθέρων πολιτευμάτων, διὰ τῆς ἀσκήσεως τῶν καθηκόντων τοῦ πολίτου ὑφ' ὀλοκλήρου τοῦ πληθυσμοῦ, καὶ ἡ ὁποία ἐξασφαλίζει τὴν ἰσοπο-

λιτείαν και αποτελεί την εύρειαν και σταθεράν βάσιν τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας. Ἄλλ' ὁ νόμος οὗτος, ὅστις ἐχορήγει τὴν ἰσοπολιτείαν, δὲν ἐχορήγει εἰς τὴν Ἑλληνίδα ἀκόμη τὴν πλήρη ἰσονομίαν, ὡς ἐκ τῶν ὑπαρχουσῶν ἀνισότητων εἰς τὴν ἰσχύουσαν παλαιάν νομοθεσίαν, ἀκόμη καὶ εἰς τὸν Ἄστικὸν Κώδικα, μολοντί οὗτος δὲν εἶναι παλαιός.

Ἄφ' ἐτέρου ὁμως, ἡ Ἑλλάς εἶχεν ὑπογράψει τὸ 1945 τὸν Καταστατικὸν Χάρτην τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν εἰς τὸν Ἅγιον Φραγκίσκον, ὅπου, μεταξὺ τῶν βασικῶν διατάξεων, διευτυποῦτο ἡ «Διακήρυξις τῆς πίστεως εἰς τὰ θεμελιώδη δικαιώματα καὶ εἰς τὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ ἀξίαν τοῦ ἀνθρώπου, εἰς τὴν *ἰσότητα ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν*, καὶ ἔθνῶν μεγάλων καὶ μικρῶν».

Ἐν συνεχείᾳ δὲ τοῦ Καταστατικοῦ τούτου Χάρτου, κατηρτίσθη παρὰ τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν, ψηφισθεῖσα κατὰ τὴν Γεν. Συνέλευσιν τοῦ 1952, ἡ Διεθνὴς Σύμβασις τῆς Νέας Ὑόρκης «Περὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων τῶν γυναικῶν καὶ εἰσδοχῆς των εἰς τὰς δημοσίας ὑπηρεσίας».

Τὴν σύμβασιν ταύτην εἶχε μελετήσει καὶ καταρτίσει εἰδικὸν Ὀργανὸν τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν, ἡ «Ἐπιτροπὴ τῆς οικονομικῆς καὶ κοινωνικῆς θέσεως τῆς Γυναικός», εἶχον δὲ τὴν εὐκαιρίαν, ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν ταύτην, καὶ μὲ τὴν σύμφωνον γνώμην τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, νὰ μετὰσχῳ εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν καὶ τὴν κατάρτισιν τοῦ σχεδίου συμβάσεως, ἡ ὁποία, ἐγκριθεῖσα τελικῶς παρὰ τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως, περιλαμβάνει τὰ κάτωθι τρία ἄρθρα:

α) Τὴν παροχὴν εἰς τὰς γυναῖκας τοῦ δικαιώματος τοῦ ἐκλέγειν ἐπὶ ἴσοις ὄροις μὲ τοὺς ἄνδρας.

β) Τὴν παροχὴν τοῦ δικαιώματος τοῦ ἐκλέγεσθαι ἐπὶ ἴσοις ὄροις.

γ) Τὴν παροχὴν τοῦ δικαιώματος τοῦ διορίζεσθαι εἰς δημοσίας θέσεις καὶ τοῦ ἀσκεῖν ἅπαντα τὰ δημόσια λειτουργήματα ἐπὶ ἴσοις ὄροις μὲ τοὺς ἄνδρας.

Ἡ Ἑλλάς εἶχεν ὑπογράψει, καὶ ἡ Βουλὴ μας εἶχεν ἐπικυρώσει τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1953 καὶ τὴν Διεθνή ταύτην σύμβασιν, δεδομένου ὅτι εἶχομεν εἰσελθεῖ βαθμιαίως εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἐξισώσεως τῶν δύο φύλων, ὡς εἶπομεν προηγουμένως. Διότι ἀπὸ τοῦ 1930 εἶχε δοθῆ τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν εἰς τὰς δημοτικὰς καὶ κοινοτικὰς ἐκλογὰς ὑπὸ τινας περιορισμούς, διευρυνθὲν κατὰ τὸ ἔτος 1949 διὰ νόμου, ὅστις ἐπέτρεπεν εἰς τὰς γυναῖκας νὰ μετὰσχουν τῶν δημοτικῶν ἐκλογῶν, ἐκλέγουσαι καὶ ἐκλεγόμεναι ὡς δημοτικοὶ σύμβουλοι, ἀλλὰ μὲ τὸν περιορισμὸν τῆς ἐνάρξεως τοῦ δικαιώματος τῆς ἐκλογῆς των ὡς Δημάρχων ἀπὸ τοῦ 1953. Οὕτω, μόνον τὸ 1957 ἐξελέγετο ἡ πρώτη Δήμαρχος, ἡ Δήμαρχος Κερκύρας, ἡ Κυρία Μαρία Δεσύλλα.

Ἐπηκολούθησεν ὁ νόμος 2159, ὅστις ἔδιδε τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι. Τὸ δικαίωμα ὁμως τοῦτο δὲν τὸ ἤσκησαν αἱ Ἑλληνίδες κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1952, δεδομένου ὅτι ἡ διαλυθεῖσα τότε Βουλὴ εἶχεν ἀποφανθῆ, ὅτι θὰ ἔδει προηγουμένως νὰ λάβῃ χώραν ὁλοκλήρωσις τῆς ἐγγραφῆς των εἰς τοὺς ἐκλογικοὺς καταλόγους. Ἐλαβον ὁμως μέρος ἀπὸ τοῦ 1953 εἰς ὅλας τὰς ἀναπληρωματικὰς ἐκλογὰς, ἐπιδείξασαι σύνεσιν καὶ ἐθνικὴν συνείδησιν.

Ὡς πρὸς τὸ τρίτον ἄρθρον τῆς Διεθνοῦς Συμβάσεως, τὴν εἰσδοχὴν δη-

λαδή τῶν γυναικῶν εἰς τὰς Δημοσίας Ὑπηρεσίας, αὕτη ἐλάμβανε χώραν παρ' ἡμῖν ἀραιά καὶ ποῦ μέχρι τοῦ 1927, ἀλλ' ἐπραγματοποιήθη γενικώτερον μετὰ τὴν ψήφισιν τοῦ Συντάγματος τοῦ 1927, τὸ ὁποῖον περιελάμβανε, εἰς τὸ ἄρθρον 6 τὸ ἀφορῶν τὸ δημόσιον δίκαιον τῶν Ἑλλήνων, τὴν ἐρμηνευτικὴν δήλωσιν περὶ τοῦ ὅρου τοῦ πολίτου, ὡς ἔχοντος τὴν ἔννοιον τοῦ Ἑλληνος ὑπηκόου ἀδιακρίτως φύλου.

Ἐκτοτε, πλείστα Ἑλληνίδες ὑπηρετοῦν εἰς ὅλας τὰς Δημοσίας Ὑπηρεσίας ὡς καὶ εἰς τὰς Ὑπηρεσίας Νομικῶν Προσώπων Δημοσίου Δικαίου, πλὴν ὠρισμένων ἐξαιρέσεων, ἐξ ὧν τινες μάλιστα εἰδικῶς προεβλέποντο παρὰ τῆς νομοθεσίας (ἐφοροὶ ἀρχαιοτήτων, ὑπάλληλοι Γ. Χημείου τοῦ Κράτους κ.λπ.).

Διὰ τὴν ρύθμισιν τῶν ἀνισοτήτων τούτων καὶ διὰ τὴν πλήρη ἐφαρμογὴν τῆς ἐπικυρωθείσης καὶ παρὰ τῆς Ἑλλάδος Διεθνoῦς Συμβάσεως, ἣτις εἶχεν ἤδη τεθῆ ἐν ἰσχύϊ ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου τοῦ 1954, ἐκρίθη ὅτι ἦτο ἀπαραίτητον νὰ προσδιορισθῆ διὰ νόμου τὸ γενικὸν περιεχόμενον τῶν σχετικῶν διατάξεων τῆς Συμβάσεως, ἵνα ἀποτελέσουν ἀμέσως ἐφαρμόσιμον δίκαιον. Οὕτω, διὰ τοῦ ψηφισθέντος νόμου 3192/55, ἐξέλιπον πλέον καὶ αἱ τελευταῖαι διακρίσεις, καὶ αἱ Ἑλληνίδες δύνανται ἔκτοτε νὰ γίνωσι δεκταὶ εἰς τὰς δημοσίας θέσεις καὶ νὰ ἀσκήσωσιν ἅπαντα τὰ δημόσια λειτουργήματα, πλὴν τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ὡς π.χ. τὰ λειτουργήματα τοῦ δικαστοῦ εἰς ὅλα τὰ δικαστήρια, τοῦ δικαστικοῦ ἀντιπροσώπου εἰς τὰς ἐκλογάς, τοῦ διπλωματικοῦ ὑπαλλήλου καὶ δυνανταὶ ν' ἀναδέχωνται καὶ ἐπιτροπείας ἐπὶ ἴσοις ὅροις, ἐνῶ πρότερον τοῦτο ἐπέτρεπετο μόνον ὡς πρὸς τὰ ἴδια τῶν τέκνα. Εἰς τὸν νόμον τοῦτον περιλαμβάνονται μόνον μερικαὶ ἐξαιρέσεις ὀφειλόμεναι εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ νομοθέτου «ὅτι ἡ νομικὴ ἐξίσωσις πρέπει νὰ κινήται ἐντὸς τῶν βιολογικῶν ἰκανοτήτων καὶ τῶν χαρακτηριστικῶν φυσικῶν ἰδιοτήτων τῆς γυναικός», ὡς ἀναγράφεται εἰς τὴν Εἰσηγητικὴν ἔκθεσιν τοῦ νόμου.

Κατόπιν δὲ τῆς ἐκφρασθείσης ἐπιθυμίας τῶν γυναικείων ὀργανώσεων, ἵνα δυνηθοῦν αἱ γυναῖκες «ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν φυσικῶν αὐτῶν ἰδιοτήτων» νὰ προσφέρουν τὰς ὑπηρεσίας των καὶ εἰς τὰς ἐνόπλους δυνάμεις μας, προβλέπεται παρὰ τοῦ νόμου 3192, ὅτι «εἰς τὰς στρατιωτικὰς ὡς καὶ τὰς στρατιωτικῶς ὀργανωμένας ὑπηρεσίας, αἱ γυναῖκες θὰ ὑπηρετοῦν εἰς βοηθητικὰς ὑπηρεσίας, τούτων ρυθμιζομένων διὰ σχετικῶν Β. Διαταγμάτων».

Ὡς πρὸς τὴν συμμετοχὴν εἰς τὸν θεσμόν τῶν ἐνόρκων, αὕτη εἶχε καθιερωθῆ ὡς πρὸς τὰς γυναῖκας, πρὸ τοῦ γενικοῦ νόμου 3192, διὰ τοῦ νόμου 3075/54· διὰ δὲ τοῦ νόμου 3082/54 εἶχεν ἀναγνωρισθῆ εἰς τὰς γυναῖκας τὸ δικαίωμα νὰ διορίζωνται ὡς συμβολαιογράφοι καὶ νὰ ἀσκοῦν τὰ καθήκοντα τοῦ μάρτυρος ἀπεριορίστως.

Οὕτω, πλὴν τῆς διατάξεως τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος τῆς ἀφορώσης τὴν ἀσκήσιν τῆς πατρικῆς ἐξουσίας, ἀντὶ τῆς ἐξουσίας ἀμφοτέρων τῶν γονέων, αἱ Ἑλληνίδες ἔχουν ἀποκτήσει ἀπὸ τοῦ 1955 πλήρη ἰσοτιμίαν πρὸς τοὺς ἀνδρας. Ἐν σημαντικὸν ὅμως ζήτημα, τὸ ὁποῖον τὰς ἀπασχολεῖ, εἶναι τὸ ἐκκρεμὲς θέμα τῆς ρυθμίσεως τῆς ἴσης ἀμοιβῆς δι' ἴσην ἐργασίαν, ὡς πρὸς τὸ ὁποῖον, μολογόντι καὶ ἡ Ἑλλάς ἔχει συνυπογράψει μὲ ἄλλα Κράτη τὴν ὑπ' ἀριθ. 100 σχε-

τικήν Σύμβασιν τῆς Διεθνoῦς Ὀργανώσεως Ἐργασίας, δὲν τὴν ἔχει ὁμως ἀκόμη ἐπικυρώσει. Παρὰ ταῦτα, ἡ βελτίωσις ὡς πρὸς τὰς ἀποδοχὰς τῶν ἐργατριῶν ἔναντι τῶν ἐργατῶν, εἰς τὰς συλλογικὰς συμβάσεις, εἶναι αἰσθητή, δεδομένου ὅτι κατὰ τὸ 1947 ἡ ἀναλογία τῆς ἀμοιβῆς τῆς γυναικείας ἐργασίας ἀνῆρχετο εἰς 49 % ἔναντι τῆς ἀνδρικής ἀμοιβῆς, ἥδη δὲ ἀνέρχεται εἰς 76 % ἔναντι ταύτης.

Εἰς τὴν καθιέρωσιν ταύτην τῆς ἰσοτιμίας καὶ ἰσονομίας τῶν δύο φύλων συν-ετέλεσαν μεγάλως, παραλλήλως πρὸς τὴν παρὰ τῆς Πολιτείας ἀναγνώρισιν τῶν ὑπηρεσιῶν καὶ τῆς ὠριμότητος τῆς Ἑλληνίδος, αἱ μακρὰ προσπάθειαι καὶ ὁ συντονισμὸς τῶν ἐνεργειῶν τῶν κυριωτέρων ἡγετικῶν γυναικείων σωματείων τῆς Χώρας, τῶν συνεργαζομένων ἀπὸ τοῦ 1948 ἐπὶ τε τοῦ ἔθνικοῦ καὶ τοῦ κοινω-νικοῦ πεδίου τῆς γυναικείας ἐξελίξεως καὶ προόδου.

Ἐπελθούσης οὕτω τῆς ἰσοπολιτείας καὶ ἐπισφραγισθείσης καὶ νόμῳ τῆς θέ-σεως τῆς Ἑλληνίδος, ἡδύνατο πλέον αὕτη ν' ἀποδυθῆ καὶ εἰς πολιτικούς ἀγῶνας.

Μολονότι ὁμως ὁ νόμος 2159/52 ἔδιδε τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν καὶ ἐκλέ-γεσθαι, αἱ γυναῖκες, λόγῳ τῆς μὴ ὀλοκληρώσεως τῆς ἐγγραφῆς των εἰς τοὺς ἐκλογικούς καταλόγους, δὲν ἡδυνήθησαν, ὡς ἔλεγον ἀνωτέρω, νὰ λάβουν μέ-ρος εἰς τὰς γενικὰς ἐκλογὰς τοῦ 1952, ἀλλ' ἔλαβον μέρος μόνον κατὰ τὸ 1953, εἰς ἀναπληρωματικὴν τοπικὴν ἐκλογὴν, ἐκλεγείσης ἐν τῷ Νομῷ Θεσσαλονίκης τῆς πρώτης βουλευτοῦ Κυρίας Ἑλένης Σκούρα.

Ἡ πλήρης καὶ γενικὴ συμμετοχὴ τῶν γυναικῶν ὡς ἐκλεγουσῶν καὶ ὡς ἐκλεγομένων ἐπραγματοποιεῖτο πλέον τὸ πρῶτον εἰς ὅλην τὴν Χώραν κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1956, ὑποβληθεισῶν ὑποψηφιοτήτων τινῶν εἰς ὅλην τὴν Χώ-ραν καὶ ἐκλεγεισῶν δύο βουλευτῶν.

Ἀναδειχθεῖσα τότε παρὰ τῶν ἐκλογέων μου ὡς βουλευτῆς Ἀθηνῶν, ἐπι-μῶμην παρὰ τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως διὰ τῆς ἀναθέσεως εἰς ἐμὲ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Προνοίας. Οὕτως ἐτιμᾶτο, συμβολικῶς, ἐν τῷ προσώπῳ μου, ἡ Ἑλληνίς, διὰ τῆς συμμετοχῆς της καὶ εἰς τὰς κυβερνητικὰς εὐθύνas. Θὰ ὀφει-λε δὲ νὰ σημειωθῆ σχετικῶς, ὅτι ἐλάχισται ἦσαν καὶ εἶναι αἱ περιπτώσεις καθ' ἃς καὶ εἰς ἄλλα κράτη εἶχον ἀνατεθῆ ὑπουργικαὶ εὐθύναι εἰς ἐκπροσώπους τοῦ γυναικείου φύλου, ἂν καὶ εἰς πολλὰ τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν, ὡς καὶ ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις, πλήρη πολιτικὰ δικαιώματα εἶχον χορηγηθῆ εἰς τὰς γυναῖκας ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, ἡ δὲ Ἑλλὰς ἦτο τὸ προτελευταῖον εὐρωπαϊκὸν Κράτος, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀναγνωρίσει εἰς τὰς γυναῖκας τὰ πολιτικὰ των δικαιώ-ματα, ἀπομενούσης καθυστερημένης μόνον τῆς Ἑλβετίας.

Θὰ σᾶς ἐκούραζα, ἴσως, ἀναπτύσσουσα λεπτομερείas τῆς ἐξελίξεως τῶν γυναικῶν εἰς ἄλλas χώρας, ὅπου, ὡς ἔλεγον, ἔχουν ἀπὸ μακροῦ ἀποκτήσει τὰ πολιτικὰ των δικαιώματα. Ἄλλ' εἰς πολλὰς τῶν χωρῶν τούτων, τὰ δι-καιώματα ταῦτα ἐκτήθησαν κατόπιν φανατικῶν ἀγῶνων καὶ ἐπαναστατικῶν ἐκδηλώσεων, ἐνῶ παρ' ἡμῖν, εὐτυχῶς, ἐκτήθησαν κατόπιν τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν προσφερομένων παρὰ τῆς Ἑλληνίδος εἰς τὸ κοινωνικὸν σύνολον ὑπηρε-σιῶν καὶ τῆς ἐπελθούσης ὠριμότητός της. Θὰ ἐπεθύμουν ἐπίσης νὰ προσθέσω, ὅτι, ἂν καὶ πρὸ ἐλαχίστων ἐτῶν ἀπεκτήσαμεν ἐν Ἑλλάδι τὰ πλήρη πολιτικὰ

μας δικαιώματα, ή ίσονομία, τής όποίας ήδη άπολαμβάνομεν, είναι έν πολλοίς πληρεστέρα άπό τήν ισχύουσαν εις άλλας χώρας περισσότερον προηγέ-
 νας, έκ τών όποίων τινές δέν έπεκύρωσαν άκόμη τήν σύμβασιν τής Νέας 'Υόρ-
 κης, περί ής άνωτέρω έκαμα λόγον, και τήν όποίαν ή 'Ελλάς έπεκύρωσε μεταξύ
 τών πρώτων. Μέχρι τουδεδ, ή σύμβασις αύτη έπεκυρώθη παρά 47 χωρών.

'Εκ δέ τών στοιχείων τής 'Επιτροπής τής Οικονομικής και Κοινωνικής
 θέσεως τής Γυναικός του Ο.Η.Ε. έμφαίνεται, ότι 71 χώραι έχουν χορηγήσει
 μέχρι τουδεδ πλήρη δικαιώματα εις τās γυναίκας, ότι 8 έχουν χορηγήσει περι-
 ωρισμένα τοιαύτα, και 9 χώραι άρνούνται άκόμη τήν χορήγησίν των.

Αύτη είναι περίπου ή εικών, ήτις παρουσιάζεται εις όλας τās χώρας ώς
 πρός τήν γυναικείαν ίσοτιμίαν και εξέλιξιν. 'Η πρόοδος είναι βεβαίως κατα-
 πληκτική, εάν σκεφθώμεν, ότι πρò είκοσαετίας άκόμη εις έλαχίστας χώρας
 ύπήρχεν ίσοπολιτεία. Είναι άναμφισβήτητον, ότι εις τήν πρόοδον ταύτην
 συνέτελεσαν τά μέγιστα, έκ παραλλήλου πρός τήν έν έκάστη χώρα γυναικείαν
 προσπάθειαν, οί μεγάλοι διεθνείς όργανισμοί, και ή έντός τών κόλπων των
 έπαφή και συνεργασία τών γυναικών όλου του κόσμου. 'Ιδιαίτερος ένδιαφέ-
 ρουσα είναι ή έπαφή με τās αντιπροσώπους τών χωρών αίτινες προσφάτως
 απέκτησαν τήν ανεξαρτησίαν των, αί γυναίκες τών όποίων θα χρειασθί βε-
 βαίως να καταβάλλουν μεγαλυτέραν προσπάθειαν προσαρμογής και εξέλιξεως.

'Η 'Επιτροπή τής Οικονομικής και Κοινωνικής θέσεως τής Γυναικός του
 Ο.Η.Ε., άποτελουμένη άπό γυναικας αντιπροσώπους 18 χωρών, ήτις εξετάζει
 όλα τά θέματα τά άφορώντα τήν νομικήν, οικονομικήν και κοινωνικήν θέσιν τής
 γυναικός εις όλας τās χώρας, και τής όποίας μετέχει ή 'Ελλάς, αντιπροσωπευο-
 μένη σήμεραν άπό τήν Καν 'Αλεξάνδραν Μαντζουλίη, ή Τρίτη 'Επιτροπή τών
 'Ην. 'Εθνών, ήτις μελετᾷ όλα τά κοινωνικά, μορφωτικά και άνθρωπιστικά θέματα
 ώς και τούς Κώδικας 'Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, έν τή όποία αντιπροσώπευσα
 τήν Πατρίδα μας επί τετραετίαν, προεδρεύσασα ταύτης κατά τò 1958, και όπου
 ή γυναικεία συμμετοχή είναι λίαν σημαντική, ή Κοινωνική 'Επιτροπή του Συμ-
 βουλίου τής Εύρώπης, τής όποίας μετέχει ίκανός αριθμός γυναικών βουλευτών
 έν τή όποία έπεξεργάσθημεν τόν Καταστατικόν Κοινωνικόν Χάρτην εις έφαρ-
 μογήν τής Συμβάσεως Δικαιωμάτων του 'Ανθρώπου τής ύπογραφείσης τò
 1950 έν Ρώμη, ώς και πλείστοι άλλαι διεθνείς γυναικείαι όργανώσεις και δια-
 σκέψεις συνέβαλον και συμβάλλουν τά μέγιστα εις τήν προαγωγήν τών κοι-
 νωνικών, οικονομικών και μορφωτικών θεμάτων και εις τήν άπό κοινού εξέτασιν
 και αντιμετώπισιν πλείστων προβλημάτων, τά όποία άπασχολούν και ένδια-
 φέρουν σήμεραν τόν εξέλιχθέντα και όσημέραι εξέλισσόμενον γυναικείον κόσμον
 όλων τών χωρών.

Τής γυναικείας ταύτης εξέλιξεως δέν ύστερούν, ώς είδομεν, αί γυναίκες τής
 'Ελλάδος, αίτινες σήμεραν πλέον, νόμφ και θέσει, δύνανται να προσφέρουν, και
 προσφέρουν, θετικωτάτας ύπηρεσίας εις άπαντας τούς διανοιγέντας ένώπιόν των
 εύρείς όρίζοντας, επ' άγαθῶ τής Οικογενείας, τής Κοινωνίας, τής Πολιτείας και
 του 'Εθνους.